

Jari Okkonen

Iin Jussinkangas
Tutkimuskertomus syksyllä 2000 suoritetusta
arkeologisesta kaivauksesta (IJ-00)

OULUN YLIOPISTO
Arkeologian laboratorio
2000

SISÄLLYS

JOHDANTO	1
TUTKIMUKSEN KULKU	2
JOHTOPÄÄTÖKSIÄ	3
ARKISTOTIEDOT	
KARTTA JA KUVALUETTELO	
KARTAT JA KUVAT	

JOHDANTO

Oulun yliopiston arkeologian laboratorio teki kaivaustutkimuksia Iin Jussinkankaalla sijaitsevalla röykkiökohteella 21.-23.9.2000 välisenä aikana. Kohde sijaitsee Iin kirkosta noin 6,5 km itäkaakkoon Iijoen eteläpuolella. Mökkiperältä Kotakankaalle vievä metsäautotie on välittömästi tutkimusalueen pohjoispuolella (ks. kartta 1).

Kohteessa on havaittavissa kaksi pientä röykkiötä sekä näiden itä ja kaakkoispuolella yhteensä kuusi inventoinnissa keittokuopaksi luokiteltua kuoppajäännöstä. Röykkiöt sijaitsevat aivan tien lounaispuolella – röykkiö 1 noin 4 m tiestä ja röykkiö 2 noin 5 m tiestä. Röykkiö 1 on muodoltaan epämääräisen pitkänomainen ja mitoiltaan länsi-itä-suunnassa 3,8 m ja pohjois-etelä-suunnassa 2,4 m. Korkeutta sillä on 0,5 m. Siitä 9 m kaakkoon sijaitseva röykkiö kaksi on muodoltaan niinikään epämääräisen pitkänomainen ja sen mitat ovat länsiluode-itäkaako-suunnassa 3,8 m ja eteläluonas-pohjois-koillinen-suunnassa 2,7 m. Korkeutta röykkiöllä on 0,55 m. Röykkiöiden välissä on halkaisijaltaan noin 6 m oleva soranotossa syntynyt maakumpu (ks kartta 2).

Jussinkankaan luoteisnokka on mitoiltaan noin 200x100 m oleva moreenikumpu, jonka ympärillä on hiekkamaita. Kohteen kaakkoispuolella on selviä muinaisrantamuodostumia. Maaperä on röykkiön kohdalla lähinnä karkeaa hiekkaa, mutta kivien määrä lisääntyy erityisesti syvemmällä.

Kohteen puusto on siemenpuita lukuunottamatta hakattu. Metsä näyttäisi olleen komeaa mäntymetsää ja aluskasvillisuutta hallitsevatkuivan kangasmetsän lajit: puolukka, variksenmarja ja kanerva. Kenttäkerroksen muodostavat sammalet ja jäkälät.

Iin kunnan muinaisjäännöksiä inventoinut Mika Sarkkinen löysi kohteen kesällä 1998 (Sarkkinen 1998). Nyt tehty kaivaus liittyy allekirjoittaneen omaan tutkimukselliseen mielenkiintoon Pohjanmaan rannikon röykkiöitä kohtaan. Tutkimuksessa pyrittiin selvittämään kohteessa olevan röykkiön luonne sekä ajoittamaan se.

Dokumentoinnissa ja yleiskartoituksessa käytettiin takymetriä. Alueelle mitattiin 3 kiinteää asemapistettä, joista yksi merkittiin puupaalulla. Paaluun kirjoitettiin asemapisteen numero (10000). Absoluuttista korkeus siirrettiin runsaan viiden kilometrin matkan verran rautatien varresta olevasta korkeuspisteestä (16,378, N60, Isokangas SW). Siirtämiseen tarvittiin 29 koneensiirtoa. Kohteen korkeuskiintopisteenä käytettiin paalulla merkittyä kiinteää asemapistettä (10000). Paalun pään korkeus on 27,94 m mpy.

Suoritetussa pienimuotoisessa kaivauksessa röykkiön 1 luo tehtiin itä-länsi-suuntainen 5x3 m laaja tutkimusalue. Röykkiö ja sen välitön ympäristö tutkittiin kokonaisuudessaan. Kaikkiaan tutkitun pinta-alan laajuus oli yhteensä 15 m². Tutkimuksessa ei tehty esinelöytöjä.

Kaivausten johtajana toimi FL Jari Okkonen. Kaivaus- ja dokumentointitehtävissä häntä avusti Suomen akatemian nuorempi tutkija FL Tuula Okkonen. Mainitut henkilöt vastasivat tutkimuksen kustannuksista. Välineistö saatiin Oulun yliopiston arkeologian laboratoriosta. Jälkityöt ja raportin valmistelu tehtiin osittain Oulun yliopiston arkeologian laboratoriossa.

TUTKIMUKSEN KULKU

Röykkiön 1 kohdalle tehtiin länsi-itä-suuntainen 5x3 m laaja tutkimusalue, joka ulottui laajalti havaitun jäännöksen ulkopuolelle (kuva 1). Kaivausalueen nurkkien koordinaatit ovat seuraavat: x=1011,50; y=495, x=1014,50; y=495, 1011,50; y=500 ja x=1014,50; y=500. Röykkiö oli muodoltaan epämääräisen pitkänomainen, ja sen mitat olivat länsi-itä-suunnassa 3,8 m ja pohjois-etelä-suunnassa 2,4 m. Rakennelma koostui enimmäkseen kahdesta kivikerrasta ja sillä oli enimmillään korkeutta 0,5 m. Dokumentoinnin helpottamiseksi röykkiön ympärille iskettiin 7 puupaalua. Ne toimivat kohdistuspisteinä GIS-sovelluksessa tehtävässä tasokuvien käsittelyssä.

Tutkimusalueelta poistettiin karike ja turve - noin 2-5 cm, jonka jälkeen voitiin havaita yhtenäiseltä vaikuttava huuhtoumiskerros (E-horisontti) röykkiötä ympäröivällä alueella. Ainoastaan röykkiön eteläpuolella olevan tuulenkaadon kohdalla huuhtoumiskerros näyttäisi jonkinverran sekoittuneen männyn juurien ylöskääntymisen seurauksena. Itse kivirakenteeseen tuulenkaato ei ollut vaikuttanut. Röykkiön keskiosassa pohjoislaidalla voitiin alimmaisen kivikeran päällä havaita ruskeaa sekoittunutta mineraalimaata – lähinnä hienoa soraa ja karkeaa hiekkaa. Lisäksi heti turpeen poiston jälkeen röykkiön keskiosan pohjoislaidalla havaittiin pariinkymmeneen palaan rapautunut kivi. Rakenteen kivet olivat löyhästi sijoillaan, ja suruudestaan huolimatta ne liikkuivat helposti. Röykkiön itälaidalla korkeimmalla kohdalla iso pallomainen lohkarie sijaitsi alempien kivien päällä siten, että sen alle muodostui halkaisijaltaan parinkymmenen senttimetrin tyhjä tila. Röykkiö hahmottui

turpeen poiston jälkeen pääpiirteissään samanlaisena kuin ennen turpeen poistamistakin (kuva 2, kartta 3).

Kivien koko rakennelmassa vaihteli, mutta enemmistönä näyttäisivät olevan suuret lohkokokoa lähentelevät kivet. Alla listattu 19 kiven otos hahmottaa rökkiön kiveystä.

n:o	pit. cm	lev. cm
1	55	44
2	46	37
3	48	31
4	48	34
5	22	20
6	33	30
7	55	37
8	45	37
9	43	21
10	30	25
11	33	32
12	43	33
13	26	19
14	47	45
15	31	19
16	29	21
17	18	15
18	25	17
19	24	16
ka	36,9	28,1

Rökkiön tutkiminen aloitettiin päällimmäisistä kivistä. Voitiin havaita, että rökkiö koostui enimmäkseen kolmesta kivikerrasta, mutta suurelta osin siinä oli havaittavissa kaksi kivikertaa. Keskeltä havaittua sekoittunutta soraa ja hiekkaa näytti olevan myös kerrallisen maanpinnan päällä, mikä viittaisi siihen, että se on kasautunut paikalleen rökkiön tekemisen jälkeen. Pohjakivien alla voitiin havaita paksusti maatonuturvetta ja kasvinosia. Erityisen selvästi tämä seikka kävi esille keskellä olevan laattamaisen kiven kohdalla (kuva 3). Rökkiön etelälaidalla tuulenkaadon vieressä suuren kiven alla havaittiin kaksi lahonnutta kantoa, mikä viittaisi siihen, että kivi on aikoinaan asetettu kantojen päälle. Rakennelma rajautui selvästi alapuolisesta mineraalimaasta, joka on lähinnä karkeaa hiekkaa. Koko rökkiön alalta kivien alta voitiin havaita runsaasti maatonuturvetta. Kiveyksen purkamisen jälkeen tutkimusalueelta kaivettiin huuhtoutumiskerrosta noin 2,5-5 cm. Kerros voitiin todeta koskemattomaksi. Keskellä rökkiön alla havaittiin männyn pääjuuren aikaansaama lahonnutta puuta ja hieman hiiltä omaava kuopanne. Kuoppa kaivettiin erikseen

muuta aluetta noin 20 cm syvemmälle. Röykkiön alapuoliseen maahan tehtiin lopuksi muutamia tarkistuspistoja lapiolla. Tutkimuksen jälkeen kaivausalue peitettiin. Maa-aines kannettiin takaisin alueelle. Röykkiön kohdalle pyrittiin muodostamaan alkuperäistä jäännöstä muistuttava rakennelma.

Tutkimuksen aikana noin 4 m röykkiöstä kaakkoon havaittiin maanpinnalla litteähkö hieman jäkälöitynyt lohkare, jossa on keskellä noin 3 cm syvä ja halkaisijaltaan kaksisenttinen poran jälki (kuva 4). Pyöreästä reiästä lähtee kapea noin kaksi senttiä pitkä suora ja matala ura.

JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Tutkimuksessa tehdyt havainnot viittaavat siihen, että röykkiö on iältään nuori ehkä 50-100 vuoden ikäinen. Erityisesti pohjakivien alla ollut runsas turve ja kasvinjäännökset sekä viereinen porakivi viittaisivat tähän suuntaan. Lisäksi etelälaidan kiven alla olleet kaksi lahonnutta kantoa, sekä keskiosan laattamaisen kiven alla ollut, lahoppua sisältänyt juurikuoppa viittaa selvästi nuoreen ikään. Jo ennen tutkimusta havaittua kiveyksen löyhyyttä voidaan ehkä myös pitää yhtenä indikaattorina muinaisjäännöksen nuoresta iästä. Mahdollisesti nyt tutkittu röykkiö, kuten viereinenkin mitoiltaan vastaava jäännös, liittyvät paikalliseen kivenottoon, jossa kivet olisivat kasattu jatkokäsittelyä tai kuljettamista varten Mökkiperälle vievän kulkuväylän varteen. Kivet on saatu soranoton sivutuotteena viereisistä sorakuopista.

Oulussa 3.10.2000

Jari Okkonen

ARKISTOTIEDOT

II, ETELÄ-II, JUSSINKANGAS [40]

Röykkiön tutkimus 21.-23.9.2000. IJ-00.

Kunta:	Ii
Kylä:	Etelä-Ii
Tilat ja omistajat:	21:21 Metsälä Niilo Henrik ja Elviira Pernun oikeuden omistajat.
Peruskartta:	2533 09 Ii
Koordinaatit:	x=7244 86, y=2569 46, z=27,50-28,00
Kiintopisteet:	KP 10000 puupaalu yleiskartan osoittamassa kohdassa.
Arkistoaineisto:	Iin inventointi, Mika Sarkkinen, 1998. Museovirasto, arkeologian osasto, topografinen arkisto.
Dokumentaatio:	Kaivausdiat: 32 Mustavalkokuvat: 20 Kartat: 2

KARTTA- JA KUVALUETTELO

Kartat

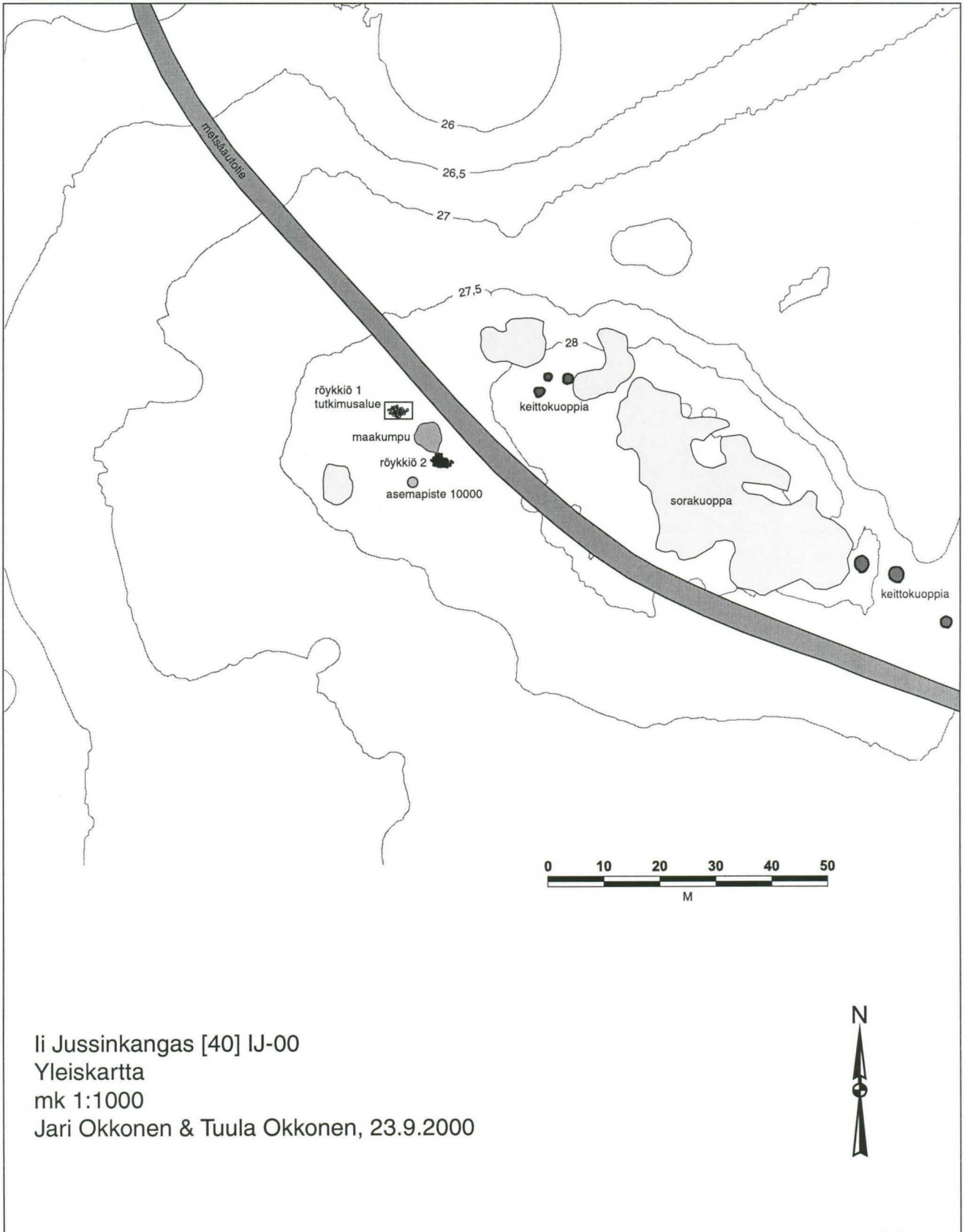
1. Jussinkankaa sijainti. Kopio peruskartasta 1:20 000.
2. Yleiskartta Jussinkankaan muinaisjäännöskohteesta.
3. Tasokartta röykkiöstä 1 turpeenpoiston jälkeen.

Kuvat

1. Röykkiö 1 ennen turpeen poistamista. Tutkimusalue rajattuna naruilla.
2. Röykkiö 1 turpeenpoiston jälkeen.
3. Yksityiskohta alimman kivikerran laattamaisen kiven pohjasta. Havaittavissa maatunutta turvetta ja kasvin osia.
4. Porakivi röykkiön kaakkoispuolella.

Kartta 1
Ote peruskartasta 2533 09
1:20000

li Jussinkangas [40] IJ-00
Yleiskartta
mk 1:1000
Jari Okkonen & Tuula Okkonen, 23.9.2000

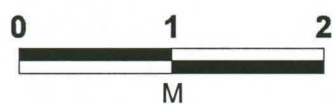
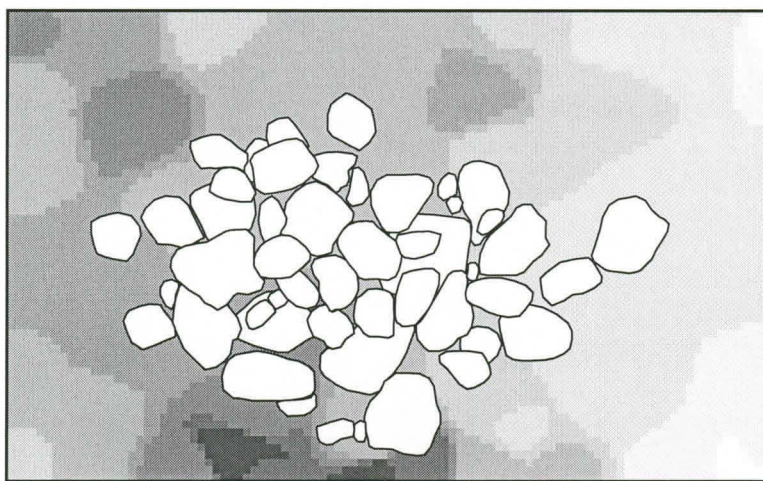
li Jussinkangas [40] IJ-00
Röykkiö 1
Tasokartta turpeen poiston jälkeen
mk 1:50
Jari Okkonen, 23.9.2000

x=1014,50 —

x=1011,50 —

y=495

y=500

	kiveys
vaaitus turpeenpoiston jälkeen	
	27.551 - 27.584
	27.584 - 27.617
	27.617 - 27.651
	27.651 - 27.684
	27.684 - 27.717
	27.717 - 27.75
	27.75 - 27.784
	27.784 - 27.817
	27.817 - 27.85
	No Data

Kuva 1

Röykkiö 1 ennen turpeen poistamista. Tutkimusalue rajattuna naruilla.

Kuva 2

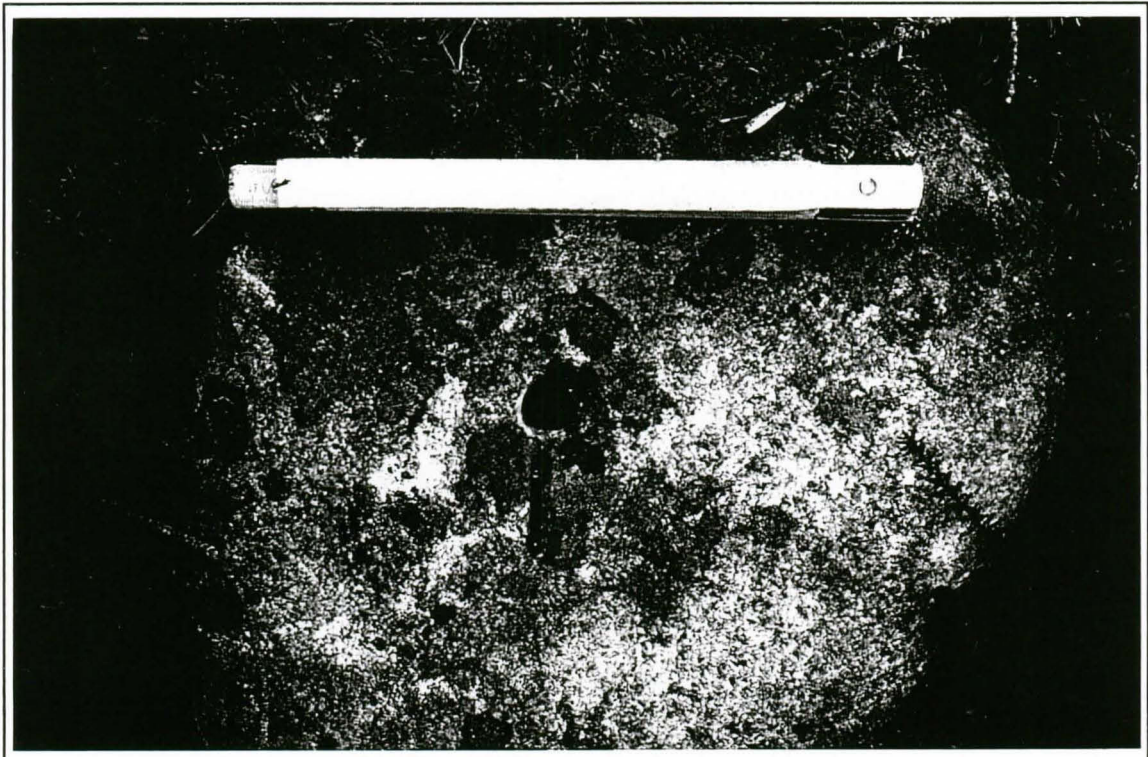
Röykkiö 1 turpeenpoiston jälkeen.

Kuva 3

Yksityiskohta alimman kivikerran laattamaisen kiven pohjasta. Havaittavissa maatumutta turvetta ja kasvin osia.

Kuva 4

Porakivi röykkiön kaakkoispuolella.